

RESSENYES

JOSEP CASAS I GENOVER,
PERE CASTANYER I MASOLIVER, JOSEP
MARIA NOLLA I BRUFAU, JOAQUIM
TREMOLÉDA I TRILLA, *El món rural
d'època romana a Catalunya.
L'exemple del nord-est.*, Sèrie
Monogràfica, 15, Centre d'Investi-
gacions Arqueològiques de Girona,
Girona, 1995, 165 p.

Després que s'hagin escolat pels volts de dos mil·lennis, servem de l'Antiguitat a les comarques del nord-est de Catalunya (llegiu-hi Empordà, Selva, Gironès, Pla de l'Estany i Garrotxa) una bona quantitat de restes materials arruïnades, soterrades i esmicolades, com estelles sovint desconnectades d'un món ja desaparegut que, esparses arreu, ens recorden quan les trobem la dimensió de la civilització a què pertanyien. No hi ha papers ni quasi documents escrits de cap mena, la majoria s'han perdut irremissiblement. Davant d'això, l'historiador ha d'oblidar-se dels lligalls dels arxius, sortir a fora i buscar sota terra, dins del mar i entre les parets de construccions més modernes aquestes estelles suara esmentades que romanen ocultes i que no són altra cosa que informació, preciosos bancs de dades

d'una època que, altrament, seria molt més difícil de reconstruir.

Més d'un segle d'investigació arqueològica a casa nostra ha tret la pols a moltes d'aquestes estelles i, tot i que sens dubte en resten encara moltíssimes per descobrir, ja han proporcionat als investigadors un feix de dades que, inserides dins del que sabem del marc general d'aquella gran societat mediterrània, permeten assajar per fi sense massa por un intent de reconstrucció i recuperació de la fesomia de les nostres comarques i dels seus habitants fa mil cinc-cents i dos mil anys.

Casas, Castanyer, Nolla i Tremoleda, els quatre autors d'aquesta reconstrucció, han dedicat i dediquen una bona part de la seva vida professional a l'estudi de l'etapa romana a les comarques gironines. Fruit d'això, tenen més a l'abast que ningú tot el que han donat de si anys d'excavacions i estudis, la qual cosa els confereix una autoritat indiscutible a l'hora d'aplegar les dades i esbossar el que degué ser l'Antiguitat romana a les nostres contrades.

L'elecció de centrar-se en el món rural, certament, no és casual. L'estructura econòmica i social de l'època girava exclusivament a l'entorn de l'agricultura, els seus fruits i la comercialització dels seus excedents, i tota l'organització del territori s'articulava sobre aquestes premisses. Fora n'han quedat les ciutats (les *urbes*), la qual cosa vol dir sobretot Empúries i tot el que la seva excavació ha generat i genera, però també Girona i, naturalment en molta menor mesura, Caldes de Malavella i Blanes.

La primera part de l'obra, introductòria, ens revela la migradesa de les fonts escrites, i dóna una ullada ràpida als sistemes de recuperació i identificació del que hagi pogut restar del passat (excavació arqueològica, fotografia aè-

ria i toponímia), alhora que es reconstrueix el paisatge de l'època, la xarxa de comunicacions i l'evolució i desaparició de l'estructura indígena de l'exploració del territori a partir de l'arribada dels romans. Aquí advertim per primera vegada el que serà una constant al llarg de tota l'obra: la sensació que, malgrat que el que tenim ha permès la confecció d'un estudi com aquest, les dades actualment disponibles són escassíssimes i l'investigador ha de tenir una gran capacitat de llançar hipòtesis, esprémer el seu enginy deductiu i recórrer a informacions més o menys indirectes com ara la documentació medieval i moderna o els quatre agrònoms llatins (Cató, Varró, Columel·la i Pal·ladi).

La segona part de l'obra és una completíssima descripció de les vil·les que actualment coneixem a les nostres comarques (tipologia, estructura, sistemes constructius, restes d'elements decoratius i de luxe), il·lustrada encertadament amb nombrosa planimetria, fotografies i, àdhuc, unes explicatives reconstruccions. Aquesta segona part constitueix la part central i bàsica de l'obra, d'on surten totes les dades, de la mateixa manera que la vil·la és la unitat d'exploració agrària central i bàsica de l'Antiguitat a casa nostra. Així, ens adonem de la gran quantitat d'aquestes vil·les esparses per tot el territori i de les diferències que hi pot haver entre elles, des de la riquesa dels mosaics de les vil·les suburbanes gironines de Can Pau Birol i del Pla de l'Horta fins a la modèstia de les explotacions rurals de Tolegassos o de Vilauba, per posar uns exemples ben coneguts.

Precisament aquestes dues vil·les (Vilauba, al Pla de l'Estany i Tolegassos, a Viladamat, prop d'Empúries), gràcies al seu continuat i prolongat procés d'excavació i investigació, aporten una bona part de la informació actualment dispo-

nible sobre el món rural romà al nord-est de Catalunya. Això es fa especialment patent a la tercera i quarta parts de l'obra, en què, a partir de tota la documentació descrita fins ara, es reconstrueix l'activitat econòmica d'aquestes explotacions i la vida quotidiana, els costums i els pensaments dels qui les habitaren.

Les restes carpològiques de Tolegassos són les úniques que ens permeten, ara com ara, certificar la producció de cereals; la premsa d'oli de Vilauba ens parla de quina era una de les activitats bàsiques d'aquesta vil·la, almenys en una de les fases de la seva llarga existència. Les creences religioses estan exemplarment representades gràcies a l'extraordinària descoberta del larari de Vilauba, mentre que Tolegassos ha proporcionat fins i tot instrumental quirúrgic destinat a tractar les cataractes. Afegim-hi que pels volts de quinze anys d'investigació en ambdós jaciments s'han traduït en una quantitat de material impressionant i els han convertits, sens dubte, en models a repetir i a imitar. També ens fan adonar, tanmateix, del poc que sabem, donat que de la resta de vil·les (quantes desenes n'hi ha a les quals tot just s'ha començat a fer pessigolles? quantes han estat destruïdes? de quantes se'n desconeix fins i tot la seva existència?) se n'ha extret fins ara ben poca informació.

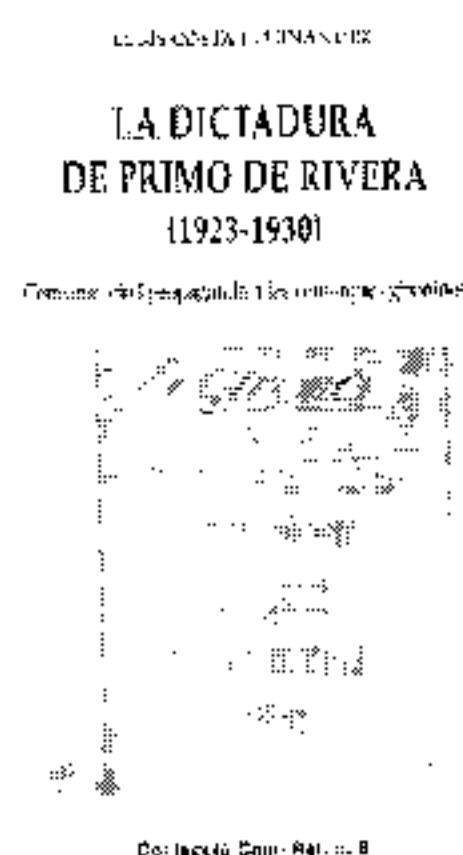
Fora de Tolegassos i Vilauba, només podem utilitzar tres o quatre vil·les més per a restituir alguns aspectes de l'activitat econòmica i la vida quotidiana dels habitants de les vil·les. Fenals i Llafranc ens revelen una activitat terrissera important, en bona part destinada a la fabricació d'àmfores per al transport, bàsicament, de vi. Roses té, a partir del segle IV una indústria de salaó i conserva de peix. La Font del Vilar, a Avinyonet de Puigventós, ha proporció-

nat nombroses restes de material que testimonien un intensa activitat agrícola i ramadera. Pel que fa al món funerari, la informació és tan escassa que, tret dels monuments sepulcrales de Lloret i Vilablareix, els autors es veuen obligats a recórrer, malgrat que siguin part d'un jaciment *urbà*, a les necròpolis emporitanes.

L'obra es clou amb un repàs ràpid a les transformacions visibles de la fi de l'Antiguitat (cristianització del país, època visigoda, desaparició i/o continuïtat d'algunes vil·les) i amb una completa bibliografia. El viatge pel món antic al nord-est de Catalunya ha estat una experiència amena i educativa, però ensems completa i rigorosa. Els autors han fet servir totes les dades al seu abast i amb un llenguatge senzill i entenedor, pensat per al gran públic, per a totes aquelles persones interessades en la història, han tractat tots i cadascun dels aspectes d'aquell món que tot just ara estem començant a besllumar. L'efecte d'una lectura planera i atractiva s'aconsegueix també gràcies a una abundant documentació gràfica i a l'absència de notes bibliogràfiques, un detall que ja per sí sol parla de les intencions, plenament aconseguides, dels autors.

Sens dubte, després d'això, el següent pas ha de ser continuar recuperant els fragments d'Antiguitat que hi ha soterrats arreu perquè les llacunes i incerteses que l'estudi no ha pogut evitar es vagin progressivament pal·liant. Posar de manifest davant de tots els interessats —professionals i profans— tot el que sabem i, per tant, evidenciar el que encara no sabem és, precisament, un de les grans assoliments d'aquesta obra.

Joan Llinàs i Pol

LLUÍS COSTA I FERNÁNDEZ,
*La dictadura de Primo de Rivera
(1923-1930). Comunicació i
propaganda a les comarques
gironines*, Col·lecció Camí Ral 8,
Rafael Dalmau Editor, Barcelona,
1995, 348 p.

Abordar amb cura i rigor un tema tan complex i alhora encara tan proper a la història recent com és el del període de la dictadura de Primo de Rivera no és una tasca fàcil, i la magnitud i densitat d'aquesta darrera obra de Lluís Costa ens ho proven de manera sobrada. Tanmateix, no hem deixar-nos endur per una falsa primera impressió de complexitat, ja que el complet retrat que se'ns fa de la societat i de la política d'aquest període històric a les comarques gironines s'esbossa i es construeix a partir d'una anàlisi, sempre atractiva i propera al lector interessat, de la premsa local i regional del moment.

L'estudi és, de fet, l'ànima i el desenvolupament de la tesi doctoral de l'autor, llegida a la Universitat de Girona l'any 1994. Lluís Costa, gironí lligat a la nostra comarca en nombrosos treballs i arxiver municipal de Sils, ha basat, de fet, bona part de la seva trajectòria investigadora en l'estudi de la premsa local, tal com es fa patent en altres obres publicades, entre la qual destaca un

estudi general de la història de la premsa a Girona, publicat per l'Institut d'Estudis Gironins l'any 1987. Igualment, diversos articles confeccionats per l'autor en els darrers anys tracten el període històric que ens ocupa. Així, el llibre que tenim a les mans és l'encertada i completa culminació d'aquest procés, on se'ns permet valorar la importància de la recerca sobre la premsa i com, a partir d'ella, podem conèixer la història d'aquella societat que la confeccionà, la publicà i la llegí.

L'obra comença amb una introducció general molt clarificadora, on s'entra en matèria ja de seguida, tot indicant els objectius i l'estructura bàsica del treball, i –sobretot– apuntant els components de l'esquelet que el vertebrava. Ens referim, més concretament a l'ús –inadequat i matusser– de la premsa per part de la dictadura com un quart poder; a la incomprensió de Primo de Rivera envers la realitat catalana; a les mateixes diferències entre el poder local a Girona, que dificultaren encara més l'aplicació i la penetració de les mesures del govern central, i, finalment, a com la política intervencionista i mediatitzadora del primoriverisme cap a la premsa local entorpí el seu procés de conversió cap a una premsa de masses, posteriorment accelerat durant la República i de bell nou aturat a partir de la victòria militar del general Franco.

Aquestes són, doncs, les línies bàsiques del treball, que trobem àmpliament desenvolupades al llarg dels diversos capítols de què consta. Sense menystenir cap dada i amb nombroses cites i extraccions de premsa, l'autor atorga especial importància a diversos aspectes concrets, prou reveladors per a entendre el control que la dictadura aspirava a estendre entre la societat gironina del moment. Ens referim, concretament i en primer lloc, a la censura de premsa,

exemplarment il·lustrada en la mateixa portada del llibre, en què veiem la primera plana d'un número de *El gironès* de l'any 1924 absolutament en blanc i amb un únic gran titular que resa: «Aquest número ha passat per la censura militar». Sens dubte, no podem evitar aquí estendre paral·lelismes amb una altra censura lleugerament posterior i que, aquesta sí, va tenir una enorme i prolongada incidència.

És també significatiu l'intent de control de la vida política local a través d'un partit orquestrat i muntat l'any 1924 i que, amb el nom d'*Unión Patriótica*, havia d'incloure les principals capes dirigents civils del país per tal d'assegurar un govern unitari i endegar el projecte *reformista* de la dictadura. La seva progressiva inoperativitat efectiva era d'esperar atesa l'heterogeneïtat d'aquests mateixos grups dirigents i l'ús interessat de la U.P. per part d'alguns personatges per tal d'accedir als diversos nivells de poder.

En aquest sentit, un dels principals mitjans utilitzats per la U.P. per assegurar la seva acció fou el control de la premsa. No tan sols es creà un gran diari a nivell estatal (*La Nación*), sinó que intentà vertebrar una infraestructura a nivell molt més reduït mitjançant la creació de publicacions, com ara *La Provincia* (un fracàs) o l'apropiació de capçaleres ja existents, entre les quals hem de destacar la del quinzinari colomenc *La veu de la Selva*, reconvertit en *La voz de la Selva* l'any 1926.

Un tercer aspecte destacat per l'autor és l'anticatalanisme de la dictadura que, després d'un primer moment mitigat, va adquirint forma i força fins que esdevé una autèntica persecució en tots els sentits i, de bell nou, anuncia una actitud malauradament repetida amb escreix infinit a partir de l'any 1939. La persecució de la llengua, els símbols, l'actitud polí-

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

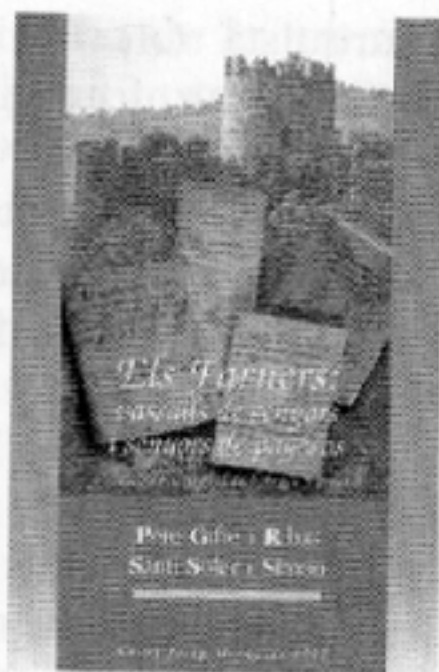
tica i el pensament fou constant i tenaç, esperonada i dirigida pels successius governadors civils, entre els quals destaca l'actitud d'Arturo Carsi que "considerava que en cada català hi havia un separatista en potència" i Juan de Urquía, assessorat pel mateix Lerroux. La persecució, naturalment, va ser especialment forta en l'àmbit de l'administració i, sobretot, de l'ensenyament.

És, tanmateix, especialment important l'anàlisi que es fa de la relació entre premsa i poder, un aspecte que podem considerar propi i original de la dictadura primoriverista i que no fou repetit per la dictadura de Franco. A diferència d'aquest, Primo de Rivera va permetre l'existència d'un premsa independent (*dentro de un orden*, s'entén), i la relació del poder amb aquesta premsa havia de permetre una dialèctica que, al capdavall i per la natura de les dues parts *dialogants* havia d'acabar resultant un fracàs. Naturalment, mentre la premsa tradicionalista (*El eco de Gerona*, *El Norte*) podia tirar endavant amb més o menys enganxades, la regionalista (*Diario de Gerona*, *El gironès* i diverses publicacions comarcals i locals, essencialment nacionalistes) difícilment superà la política anticatalanista del règim i tan sols el *Diario de Gerona*, portaveu oficiós de la Lliga, es va continuar publicant, no sense dificultats. Per la seva banda, la premsa republicana, entre la qual destaca *El autonomista*, aconseguí sobreviure adoptant una actitud prudent i lleugerament reivindicativa, però essencialment testimonial fruit d'una transitòria *bivernació* del seu projecte en el nostre país. La premsa obrerista tingué sort diversa, segons l'actitud de cada corrent, així, *El Socialista*, publicació d'abast estatal, patí les contradiccions del mateix PSOE envers la seva relació amb la dictadura, però es va continuar publicant, a diferència del que va passar amb la premsa

anarquista (*Acción Sindical Obrera*, sobretot, que fou clausurat en diverses ocasions). Pel que fa a la premsa clandestina i d'exili, naturalment, fou subjecta a tot tipus de persecucions, però continuà publicant-se fins la fi de la dictadura.

En conclusió, la imatge que resta després d'aquesta anàlisi profunda que fa Lluís Costa del període 1923-1930 a les nostres comarques és la d'un projecte polític absolutament forani i desarrelat que, des de fora del nostre país s'intenta imposar de grat per força mitjançant el control de la superestructura política i, per primera vegada de manera volguda i pensada, dels grans mitjans de comunicació. El seu fracàs a casa nostra prové tant de les seves mateixes contradiccions internes com de la seva artificialitat i voluntat d'imposició barroera. Malauradament i malgrat tot, no va ser aquesta –ni de bon tros– la darrera experiència en aquest sentit, i tots ho sabem prou.

Joan Llinàs i Pol

PERE GIFRE RIBAS i
SANTI SOLER SIMON.

*Els Farners: vassalls de senyors i
senyors de pagesos. Catàleg
documental de l'Arxiu Farners.*

Centre d'Estudis Selvatans-Consell
Comarcal de la Selva, Santa Coloma
de Farners, 1996, 251 p.

Podem afirmar, sense por d'equivocar-nos, que 1996 ha estat un any esplendorós per a la publicació de fons documentals de la Selva: primer va sortir el diplomatarí d'Amer, a càrrec d'en Josep M. Marquès, després el llibre dels protocols notariais d'en Josep Maria Grau, i finalment la completa monografia que ara ressenyem sobre l'arxiu i el patrimoni Farners. Aquest treball va guanyar el III Premi Josep Moragues sobre la comarca de la Selva, edició de 1995, i ha estat publicat al cap d'un any. Els autors són especialistes en el tema i això es nota: Pere Gifre és un notable estudiós dels arxius patrimonials i la seva importància com a fonts per a la història; Santi Soler, és també un reconegut arxiver, actualment director de l'Arxiu Històric Comarcal de la Bisbal d'Empordà. Amb uns autors tan preparats no és gens estrany comprovar que el producte final és molt acurat. Si a això hi afegim un atractiu disseny de la coberta del llibre, ens trobem amb

una obra magnífica en molts aspectes.

El volum va precedir d'un pròleg de la prestigiosa historiadora Eva Serra, professora a la Universitat Pompeu Fabra, la qual destaca la necessitat de publicar més catàlegs documentals com el present, ja que això dona punts de recolzament i comparació als historiadors de l'Antic Règim i de la història agrària catalana. Cal remarcar, i agrair també, la bona predisposició que va tenir el propietari de dita documentació, el senyor Santiago de Cruïlles i Peratallada, ja que va obrir el seu arxiu als investigadors i va permetre que es microfilmés i estudiés sense cap limitació. El seu exemple hauria de ser seguit per altres propietaris de fons similars, perquè així facilitarien molt més la tasca dels historiadors catalans.

Després del pròleg i el preàmbul, els autors realitzen una introducció històrica que ajuda a entendre millor el catàleg posterior. Hom analitza amb cura l'evolució del patrimoni dels Farners des del segle XIII al XVII, l'evolució familiar on es veuen de forma detallada les diferents aliances i matrimonis d'aquesta família amb d'altres de rang similar o les seves relacions amb els seus senyors eminents, principalment els Vilademany. També s'estudien les relacions dels Farners amb els seus vassalls, és a dir, els pagesos de Santa Coloma de Farners, l'Esparra de Riudarenes, Vallors, Cladells i altres indrets de la comarca, tot això completat amb cinc quadres amb llistes d'agricultors que pagaven els seus tributs als Farners.

El llibre està profusament il·lustrat amb fotografies que podríem dividir en dues categories: imatges de llocs (masies, esglésies i fortificacions) que depenen de la família en qüestió, i imatges de documents de l'arxiu Farners. Aquest aspecte gràfic és important perquè fa més entenedor el text i amenitza la lec-

tura, sobretot de la introducció històrica. Hi trobem també un arbre genealògic de la família que arriba al segle XVIII.

El gruix de l'obra, però, és ocupat pel catàleg de 812 documents, amb una entrada o fitxa per a cada un que comprèn la data, el lloc, el regest o resum, el notari que l'autentica, les mides i la seva signatura topogràfica. Aquesta part de la monografia serà una completíssima font de dades per als historiadors, i queda arrodonida amb uns índexs de noms de lloc i persona, instruments imprescindibles avui dia per a qualsevol investigador que s'apropi a aquest brillant treball d'en Pere Gifre i en Santi Soler. La història i els historiadors de la comarca de la Selva estan d'enhorabona.

Xavier Pérez Gómez

JOSEP MARIA GRAU PUJOL,
Catàleg del fons notarial del districte de Santa Coloma de Farners.
Fundació Noguera,
Barcelona, 1996, 401 p.

La primavera de 1996 es va publicar el volum número 19 la col·lecció *Inventaris notarial*s de la Fundació Noguera, realitzat per l'arxiver i historia-

dor Josep Maria Grau i Pujol. Aquest catàleg del fons notarial del districte de Santa Coloma de Farners (la Selva) s'afegeix a d'altres instruments de descripció notarial ja publicats de la zona de Girona i comarques properes: Puigcerdà, Arenys de Mar i Vic.

La importància de la tasca que està duent a terme la Fundació Noguera és evident, ja que, a més de publicar aquests inventaris notarial, també edita les col·leccions Textos i documents, Estudis, *Acta Notariorum Cataloniae*, Llibres de Privilegis i Diplomataris. Darrerament, i dins la secció de Diplomataris, ha aparegut el del monestir d'Amer, treball signat per Esteve Pruença. Amb tota aquesta sèrie de publicacions la Fundació Noguera està dotant el nostre país d'un excel·lent material de treball per a historiadors i estudiosos en general.

Entrant ja a parlar de l'autor de l'obra, cal dir que en Josep Maria Grau és un arxiver i historiador tarragoní que per raons professionals va estar vinculat a les comarques gironines: del 1988 a finals del 1989 va treballar a l'Arxiu Històric de Girona; a primers del 1990 va ser destinat a Santa Coloma de Farners com a director de l'Arxiu Històric Comarcal, on emprengué la difícil tasca d'aixecar la imatge d'un arxiu comarcal que es trobava en aquell temps passant per uns moments molt baixos. Al front d'aquest arxiu destacà per la seva feina de difusió externa i per les seves campanyes de recaptació de fons personals i familiars. Grau, entusiasta i molt actiu, revifà, amb l'ajut d'altres companys, el Centre d'Estudis Selvatans, del qual fou secretari fins a la seva marxa, el desembre del 1993. En l'actualitat Josep M. Grau treballa de tècnic arxiver a l'Arxiu Històric de Tarragona.

La publicació d'instruments de descripció com és el cas d'aquest catàleg,

és una necessitat que té el món cultural català, ja que són eines de difusió importantíssimes. Aquesta obra pot interessar tant a arxivers com a historiadors, notaris, advocats o particulars, i és un ajut considerable per a llurs investigacions, i fins i tot punt de partida d'altres estudis, tesis i treballs.

El districte notarial de Santa Coloma de Farners adoptat per la llei del 1862 equivalia al partit judicial, és a dir, l'actual comarca de la Selva sense Amer ni Fogars de Tordera. En canvi, s'hi afegiren les poblacions de Viladrau i Espinelves (Osona). Les notaries estudiades per l'autor són Anglès (1583-1878), Arbúcies (1640-1968), Blanes (1362-1966), Brunyola (1459-1867), Hostalric (1435/1956), Lloret (1395-1945), Santa Coloma de Farners (1562-1992), Sant Hilari Sacalm (1710-1881), Tossa (1503-1843) i Vidreres (1465/1874), i les notaries foranes de Centelles, Llagostera, La Pobla de Lillet i Santa Maria d'Oló.

S'ha d'afegir que Blanes i Tossa tenien notaries de Marina, a través de les quals es pot estudiar l'activitat comercial marítima en la Costa Brava, molt intensa al segle XIX. Santa Coloma de Farners, compta, encara avui, amb dos notaris, tot i que a primers de segle hi va haver intenció de suprimir-ne un. Els avatars de la història, i en especial la guerra dita del Francès o de la Independència, van perjudicar greument la conservació d'alguns fons, com és el cas de les notaries d'Hostalric i Maçanet, cremades durant l'assalt de les tropes napoleòniques el 1809. També cal subratllar que les notaries més riques en documentació són les de Blanes i Santa Coloma de Farners.

Els protocols originals es conserven en diversos arxius, però principalment a l'Arxiu Històric de Girona (la majoria dels anteriors al 1799), l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners

(els posteriors al 1800) i l'arxiu del notari-arxiver de Santa Coloma, on es conserven els protocols que tenen entre 25 i 100 anys. Cal dir que la llei limita la consulta pública dels protocols de menys de cent anys. La tasca d'en Josep M. Grau ha estat ingent i minuciosa, perquè a més dels esmentats arxius ha consultat nombrosos arxius parroquials i municipals a la recerca de protocols esparsos o de dades referents a les notaries.

Una de les principals singularitats d'aquest catàleg és el complet estudi històric que l'autor fa de cada notaria, aprofundint considerablement en la seva història i evolució; una altra aportació remarcable és la petita fitxa biogràfica dels notaris que encapçala cada període; es pot afirmar, doncs, que el treball d'en Grau Pujol obre un nou camí en la història del notariat català i dels seus membres, els notaris. Ens consta que aquesta part del catàleg ha estat fruit d'un treball lent (més de quatre anys) i costós.

En definitiva, ens trobem davant d'un treball sòlid i metòdic, un catàleg que va més enllà d'una simple enumeració de protocols, i que entra a tractar la història de tota una sèrie de notaries i de la seva evolució al llarg dels anys. Ben segur que serà una obra de referència obligada per a la història del notariat a Catalunya.

Xavier Pérez Gómez

TERCERES JORNADES
D'ARQUEOLOGIA
DE LES COMARQUES
DE GIRONA

SANTA COLOMA DE FARNERS (la Selva)
14 i 15 de juny de 1996

*Terceres Jornades d'Arqueologia
de les Comarques de Girona.*

Centre d'Estudis Selvatans, Consell
Comarcal de la Selva, Ajuntament
de Sta. Coloma de Farners, Museu
d'Arqueologia de Catalunya-Girona
i Universitat de Girona. Santa
Coloma de Farners, 1996, 427 p.

En la seva tercera edició, les Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona tingueren com a seu Santa Coloma de Farners. El seu cicle de celebració és biennal, amb l'objectiu de recollir, en espera d'una posterior publicació, tota la informació sobre les intervencions arqueològiques dutes a terme a la demarcació en aquest període.

A les actes d'aquestes Terceres Jornades tenen cabuda un total de quaranta-cinc articles, que farceixen poc més de quatre-cents planes. Fent una ullada a l'índex, s'observen dues coses. La primera és que l'ordenació dels articles segons la cronologia dels jaciments reflecteix amb claredat la desproporció en el nombre d'intervencions segons els diferents marcs cronològics en què l'arqueologia intervé. L'altre fet observat és com, a més dels grans jaciments, trobem articles d'altres troballes potser no tan importants, ja sigui per magnitud o per la informació que donen, però que no per això han de ser ignorades.

El gruix important d'articles correspon a les intervencions que cronològicament s'endinsen a època medieval, i alguna a època moderna. Sobta que la majoria d'aquestes intervencions siguin forçades per obres de condicionament, de conservació o per altres treballs que requereixen abans la feina d'un arqueòleg. Solament les campanyes a Sant Pere de Rodes i al castell de Montsoriu van ser programades. Aquesta situació canvia amb les jaciments ibèrics i romans. La majoria d'articles que s'hi refereixen corresponen a campanyes programades, sobretot els emmarcats en època romana. Deixant de banda quines causes hagin motivat les intervencions, preocupa l'escassetat d'articles de prehistòria. Hi trobem únicament articles de neolític, amb una absència total dels referents al període paleolític. El fet no és atribuïble a la manca de jaciments, i seria convenient demanar-se el perquè d'aquesta desproporció.

El segon fet a destacar és la presència d'articles tant d'importants jaciments amb grans campanyes com de més petits amb intervencions molt limitades. La informació sobre les campanyes a Empúries, Pontós o Puig de Sant Andreu-Illa d'en Reixac tindrà altres publicacions on trobarà cabuda i on hom podrà estendre's més i fer-la més completa. Així doncs, encara que no se celebressin les Jornades, no tindríem dificultats a l'hora d'obtenir les dades que aquests jaciments ens ofereixen quan les necessitéssim. Però en aquestes altres publicacions jaciments més petits, amb menys volum d'informació, moltes vegades no s'hi veuen reflectits. És aquí on el paper de les Jornades esdevé important. En aquestes, i sobretot en les seves actes, es dona cabuda a molta informació que, altrament, podria quedar inèdita, i se'n faria molt difícil també la utilització per part dels investiga-

dors en els seus treballs. Per contra, entre tanta recopilació d'informació es troba a faltar un cert debat arqueològic i una certa dosi d'interpretació i d'hipòtesi, sense cenyir-se tant a les evidents conclusions que ens ofereix la informació extreta en la campanya d'excavació.

Com a selvatà m'ha estat inevitable fer una ullada a les campanyes fetes a la nostra comarca. En fer el repàs, hom té un cert desencís d'observar que només hi ha sis articles sobre jaciments selvatans. Sempre s'ha tingut la nostra comarca per escassa en jaciments, una excusa ideal per justificar les poques campanyes que s'hi realitzen. Però és una escassetat que hauria de ser matisada. El problema és que, per unes raons o unes altres, sempre s'ha deixat oblidada la nostra comarca al nivell més bàsic de l'arqueologia: la prospecció i localització de jaciments. En les articles sobre la vil·la romana de l'Hort d'en Bach, a Maçanet de la Selva, i la Torre

de la Mora, a Sant Feliu de Buixalleu, queda evidenciada aquesta manca. S'hi afirma que prospeccions realitzades en els últims anys han permès localitzar nombrosos jaciments en el territori proper. Això és una prova clara que l'escassetat és fictícia. L'exemple dels jaciments localitzats a la vall d'Arbúcies dóna una imatge més clara d'aquesta problemàtica. S'ha passat de creure despoblada la vall fins a l'Alta Edat Mitjana a poder afirmar, mercès a la localització dels jaciments de Can Pons, Montsoriu, Torre de la Mora i Mas Buixalleu, l'existència d'un gran poblament ja a època ibèrica. És, doncs, important que, abans de lamentar-se per la manca d'excavacions a la comarca, hom faci constar el volum real de jaciments. És una feina feixuga, però que cada municipi hauria de potenciar, a fi d'atorgar a la comarca la realitat i la importància arqueològica que es mereix.

Xavier Amigo i Colon